

ELÄINAVUSTEISUUS PUHETERAPIATYÖSSÄ

Tiina Kangasjärvelä
Opinnäytetyö
Eläinavusteinen valmentaja
2022

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. ELÄINAVUSTEINEN TERAPIA	2
2.1. Aiempia tutkimuksia ja havaintoja eläinavusteisesta kuntoutuksesta	2
2.2. Ratkaisukeskeinen työskentely puheterapiassa	4
2.3. Koira-avusteiset menetelmät tavoitteineen asiakastyössäni	5
2.3.1. Nimeäminen ja sananlöytäminen	5
2.3.2. Tunteiden nimeäminen ja niistä kertominen	7
2.3.3. Käsitteiden harjoittelu	8
2.3.4. Kertova puhe	10
3. HYÖDYT	11
3.1. Omat kokemukset eläinavusteisuudesta puheterapiatyössä	11
3.2. Asiakkailta ja heidän lähiympäristöltään saatu palaute	12
4. ELÄIMEN HYVINVOINNIN HUOMIOINTI PUHETERAPIATYÖSSÄ	13
5. POHDINTA	14
LÄHTEET	16

1. JOHDANTO

Olen työskennellyt laillistettuna puheterapeutina vuodesta 2008 lähtien. Asiakkaitani ovat pääosin alle kouluikäiset ja alakouluikäiset lapset. Puheterapiaan tulevilla asiakkailla on hyvin moninaisia kielen, kommunikoinnin ja puheen vaikeuksia, joita puheterapian keinoin kuntoutetaan (Suomen Puheterapeuttiliitto ry). Lapsilla voi kielellisten pulmien lisäksi olla myös erilaisia tunteiden ja käyttäytymisen säätelyn häiriöitä, poikkeavaa vuorovaikutusta tai ylipäättään vaikeutta tulla vuorovaikutukseen.

Koronapandemia pakotti vuoden 2020 alkupuolelta lähtien toteuttamaan useiden kuukausien ajan puheterapiaa lähinnä etäyhteyden välityksellä ja osittain etäyhteyden välityksellä toteutettava kuntoutus tuli jäädäkseen. Huomasin tällöin ensimmäiset konkreettiset esimerkit eläinavusteisuuden hyödyistä. Joidenkin asiakkaiden kohdalla etäterapian toteuttaminen oli haastavaa varsinkin, jos kielellisten pulmien lisäksi lapsella oli haasteita tunne- ja käyttäytymisen säätelyssä, motivaatiossa ja vuorovaikutustaidoissa. Minulla oli ja on toki edelleen kaksi bengalirotuista kissaa Liekki ja Jade. Kesken erään puheterapian kissat saivat työhuoneen oven auki ja hyppäsivät työtuolini selkänojalle. Yhteyden toisessa päässä oleva varsin passiivinen asiakas ikään kuin ”heräsi” ja suuntautui kissojen motivoimani tehtäviin uudella innolla. Tuon jälkeen kissat saivat usein vapaasti, halutessaan tai asiakkaan niin pyytäessä, tulla mukaan etäyhteytenä toteutettavaan puheterapiaan. Jos kissoja ei näkynyt, asiakkaat monesti pyysivät nähdä ne ja vastaavasti osa halusi esitellä omia lemmikkejään. Näin jopa etäyhteyden avulla eläinavusteisuus näytti hyödyttävän merkittäväällä tavalla osaa asiakkaista lisäämällä heidän motivaatiotaan, tarkkaavaisuuttaan ja kertovaa puhetta. Eläimistä puhuessaan he eivät havainneet itse asiassa harjoittelevansa asioiden kertomista, käsitteitä tai laajentavansa sanavarastoaan. Hyödynsin siis jo tuolloin eläinavusteisuutta tiedostamatta sitä vielä itsekään. Näin että asiakkaille eläinten läsnäolosta oli hyötyä ajattelematta asiaa juuri pidemmälle.

Merkittävää oli, että vuotta aiemmin Puheterapeuttiliitto ry:n jäsenlehdessä oli julkaistu hyvin kiinnostava artikkeli eläinavusteisuudesta osana puheterapiaa (Ervast & Raukola-Lindblom, 2019). Tuo artikkeli hienolla tavalla loi katsauksen yleisesti eläinavusteisuuteen ja artikkelissa kerrottujen kokemusten kautta syntyi uusia ajatuksia mahdollisuuksista hyödyntää eläinavusteisuutta puheterapiatyössä. Varmasti tuon artikkelin lukemisen myötä eläinavusteisuuden ensimmäiset siemenet oli kylvetty mieleeni ja vuoden 2020 aikana ajatus alkoi itää ja lopulta kypsyi ajatus oman koiran hankinnasta ja sen kouluttamisesta eläinavusteiseen terapiatyöhön.

Niinpä joulukuussa 2020 meille muutti pörröinen karvakerä, kiinanharjakoira narttu pehmeällä puuterikarvalla. Hän sai nimekseen Nelli. Nelli osoittautui hyvin sosiaaliseksi ja lapsiorientoituneeksi yksilöksi. Alkuun otin Nelliä mukaan työhön hyvin varovaisesti, en aina edes joka viikko, totuttaakseni sen vähitellen työhön. Alkuun Nellin rooli oli työssä lähinnä läsnäoleva. Aktiivisempaan rooliin eläinavusteisessa työssä Nelli on kasvanut eläinavusteinen valmentaja -koulutuksen myötä.

Lähdin siis toteuttamaan eläinavusteisuutta jo ennen varsinaista koulutusta. Varmasti rohkeutta tähän antoi samassa työpaikassa työskentelevä toimintaterapeutti Seija, joka kävi eläinavusteisen valmentaja -koulutusta villakoiransa Bobbyn kanssa. Seijan toimintaterapiassa eläinavusteisuuden kautta saamista hienoista kokemuksista (Kela, 2021) kuuleminen inspiroi itseänikin lopulta hakeutumaan samaan koulutukseen syksyllä 2021. Koulutuksen myötä olen kasvanut tiedostavampaan, tavoitteellisempaan ja työparina olevan eläimen tarpeet laajemmin huomioivaan eläinavusteisuutta työssäni käyttävän puheterapeutin rooliin.

Tässä opinnäytetyössä perehdyn tarkemmin omien kokemusteni ja esimerkkien kautta eläinavusteisuuden puheterapiatyössä ratkaisukeskeisestä viitekehyksestä käsin. Käsittelen tarkemmin joitain käyttämiäni menetelmiä, havaitsemiani hyötyjä ja asiakkaiden sekä heidän perheidensä tuntemuksia eläinavusteisen puheterapian hyödyistä. Peilaan havaintojani joihinkin aiempiin tutkimuksiin eläinavusteisuudesta puheterapiatyössä ja muihin yleisesti terapiatyötä sivuaviin tutkimuksiin. Ammattini puolesta puhun jatkossa eläinavusteisesta terapiasta (Animal Assisted Therapy), joka sijoittuu eläinavusteisen työskentelyn (Animal Assisted Interaction, AAI) yläkäsitteen alle (Kahilaniemi, 2016). Eläinavusteinen terapia on ammattihenkilön kuten puheterapeutin toteuttamaa suunnitelmallista, tavoitteellista ja dokumentoitua työskentelyä. Myös Kansaneläkelaitos edellyttää terapeuteiltaan suunnitelmallista, laadukasta ja turvallista eläinavusteisen kuntoutuksen toteutusta tuoreessa eläinavusteista interventiota koskevassa käsikirjassaan (Hautamäki, Ramadan & Vilhunen, 2021).

2. ELÄINAVUSTEINEN TERAPIA

2.1. Aiempia tutkimuksia ja havaintoja eläinavusteisesta kuntoutuksesta

Suomenkielisiä tutkimuksia eläinavusteisista menetelmistä ja niiden hyödyistä puheterapiatyössä on vielä verrattain vähän. Olemassa on kuitenkin tapausesimerkkejä, joissa koira-avusteisuutta puheterapiassa on hyödynnetty muun muassa asiakkaan motivaation herättämiseen, katsekontaktin lisäämiseen, toisten tervehtimisen harjoitteluun ja tunteiden kielellistämiseen ja ilmaisemiseen (Ervast & Raukola-Lindblom, 2019). Ulkomaisia tutkimuksia eläinavusteisuuden hyödyistä puheterapiatyössä löytyy enemmän koskien sekä lapsi- että aikuisasiakkaita. Näissä tutkimuksissa eläinavusteisen puheterapian hyötyä on tutkittu muun muassa lapsilla, joilla on kehityksellinen kielihäiriö tai viivästynyt kielen kehitys ja afaattisilla henkilöillä (Adams 1997; Anderson, Hayes, & Smith; 2019 Macauley 2006; Machová 2018).

Macauley (2006) arvioi tutkimuksessaan perinteisen puheterapian ja eläinavusteisen puheterapian vaikuttavuutta afaattisilla henkilöillä. Hänen tutkimuksessaan perinteinen puheterapia ja eläinavusteinen puheterapia oli puheen kuntoutuksen suhteen yhtä vaikuttavia. Huomattava ero kuitenkin havaittiin kuntoutujille suunnatussa asiakastyytyväisyyskyselyssä, jossa nousi esiin, että kaikki kuntoutujat olivat kokeneet eläinavusteiset terapiakäynnit kevyempinä, motivoivampina ja vähemmän stressaavina verrattuna perinteisin keinoin toteuttavaan puheterapiaan. Eläinavusteisen puheterapian vaikutusta on tutkinut myös Adams (1997). Hänen tutkimuksessaan eläinavusteista puheterapiaa sai iäkäs nainen, jolla aivohalvauksen jälkitilana oli puheen tuoton vaikeutta. Tutkimuksessa koira-avusteista terapian aikana yhden sanan vastaukset ja kielellinen ilmaisu lisääntyivät.

Kiinnostava on myös (Lundqvist ym., 2017) tutkimuskatsaus, jossa vertaillaan kahdeksatoista laadukasta koira-avusteisuuden vaikuttavuutta terveydenhuollon palveluissa arvioivaa tutkimusta. Kolmessa tutkimuksesta ei tullut esiin huomattavaa vaikutusta. Viidessätoista tutkimuksessa nousi esiin yksi tai useampi merkittävä positiivinen vaikutus. Näiden tutkimusten perusteella koira-avusteisesta terapiasta suurin hyöty oli psykiatristen häiriöiden hoidossa sekä nuorilla että aikuisilla potilailla. Koira-avusteisella toiminnalla oli positiivisia vaikutuksia terveyteen, hyvinvointiin, masennukseen ja vaikeista kognitiivisista häiriöistä kärsivien potilaiden elämänlaatuun. Koira-avusteisella kuntoutuksella oli positiivisia vaikutuksia stressiin ja mieli-

Tutkimuksissa on selvinnyt, että lapset, joilla on kehityksellinen kielihäiriö tai viivästynyt puheen ja kielen kehitys, hyötyvät eläinavusteisesta puheterapiasta. Tämän on arveltu liittyvän lasten ja eläinten väliseen kommunikoinnin luonteeseen (Machová, 2018). Verrokkitutkimuksissa eläinavusteista puheterapiaa saavien lasten oraalimotoriset taidot paranivat enemmän kontrolliryhmään verrattuna. Esimerkiksi poskien täyttämisen ilmalla ja hymyily luonnistuivat paremmin eläinavusteista kuntoutusta saaneilla lapsilla.

Viitteitä on myös, että eläinavusteisesta puheterapiasta voi olla hyötyä lapsille, joilla on viivästynyt puheen ja kielen kehitys (Anderson, Hayes & Smith, 2019). Tapaustutkimuksessa eläinavusteisen puheterapian aikana lapsen ääntely ja sanatapailut lisääntyivät. Vaikutus oli myös laadultaan pysyvää, kun arviointia tehtiin terapiakerran jälkeen. Myös lapsen tarkkaavaisuus puheterapiaharjoituksiin nousi koiran terapiaan tulon myötä.

Selvää on siis, että jos tarkastelemme edellä mainittuja tutkimuksia ja niiden tuloksia voimme havaita, että eläinavusteisuus voi olla arvokas työkalu puheterapiassa. Eläinavusteinen puheterapia voi lisätä itse terapian vaikuttavuutta. Ja vaikka tulokset olisivatkin yhtä pitäviä perinteisten menetelmien kanssa, eläinavusteisuudella voi olla merkittävä vaikutus kuntoutujan kokemukseen terapiasta, sillä eläinavusteisuus tutkimusten perusteella vähentää stressiä, lisää motivaatiota ja tarkkaavaisuutta.

2.2. Ratkaisukeskeinen työskentely puheterapiassa

Puheterapiassa kaikkien on tavoitteena asiakkaasta riippuen harjaannuttaa erilaisia kielellisiä taitoja joko puheen tuoton tai vastaanoton taikka molempien osalta. Koska työtäni ohjaa **ratkaisukeskeinen viitekehys** puheterapian tavoitteet nousevat asiakkaalta itseltään.

Ratkaisukeskeinen työskentely on positiiviseen muutokseen tähtäävä menetelmä, jossa asiakaita autetaan löytämään ongelmiinsa omat ratkaisut (Ratner & Yusuf, 2021). Asiakasta autetaan pukemaan sanoiksi se, mitä hän toivoo ja tulemaan tietoiseksi niistä voimavaroista, joita hänen on mahdollista käyttää tavoitteidensa saavuttamiseen. Asiakasta lähestytään ihmisenä ja hänen kanssaan laaditaan yhteistyösopimus ja määritellään tavoitteet sen pohjalta, mitä hän haluaa tulevaisuudelta sen sijaan, että se tehtäisiin hänet sivuuttaen hänen vanhempiansa kanssa. Asiakkaan kanssa keskustellaan, mitä hän toivoo yhteistyöstä seuraavan. Huomiskysymyksen

avulla voidaan vilkaista asiakkaan kanssa tulevaisuuteen ja saada asiakas asettamaan tältä pohjalta tavoitteet itselleen.

Lasten ja nuorten kanssa työskennellessä asiakkaan toiveet ja vastaukset luovat pohjan yhteistyösopimukselle (Ratner & Yusuf, 2021). Erään asiakkaan kanssa keskustellessani hän nosti huomiskysymyksen (*tomorrow-question*) avulla esiin kaksi tärkeää toivetta. Ensimmäinen toive oli, ettei tarvitsisi enää lainkaan puheterapiaa. Keskustellessamme nousi esiin vielä toinen toive, joka oli askel kohti päätoivetta. Se oli, että puheterapia olisi mukavampaa. Keskustelun avulla pohdittiin, millaisista asioista ulkopuoliset huomaisivat, ettei hänellä olisi enää tarvetta puheterapialle. Lisäksi pohdittiin, että miten puheterapiasta saataisiin mielekkäämpää ja mistä asiakas tämän huomaisi. Asiakas kertoi, että hän olisi halukkaampi puheterapiaan, jos koira olisi puheterapiakerroilla mukana ja ettei hänen tarvitsisi tehdä kynätehtäviä, jos hän ei haluaisi.

Työssäni lasten ja nuorten kanssa olen käyttänyt ratkaisukeskeiselle työskentelylle tyypillisiä *asteikkokysymyksiä*, joiden avulla selvitetään, missä asiakas kokee tällä hetkellä olevansa, millaisia asioita hän tekee tavoitteen saavuttamiseksi ja miten hän on onnistunut tekemään niitä. Lasten ja nuorten kanssa pidän tärkeänä ratkaisukeskeiseen työskentelyyn merkittävällä tavalla kuuluvaa asiakkaan suuntaamista omiin *vahvuuksiin*. Monilla lapsilla ja nuorilla minäkuva ja identiteetti ovat heikkoja johtuen kielellisistä vaikeuksista ja he helposti suuntaavat huomion ongelmiin omien vahvuuksien tunnistamisen sijaan. Puheterapiajakson aikana asiakkaan kanssa keskustellaan edistymisestä ja laajennetaan keskustelua.

2.3. Koira-avusteiset menetelmät tavoitteineen asiakastyössäni

Oma koirani Nelli on osallistunut puheterapiatyöhön tarpeen mukaan niin läsnäolevassa kuin aktiivisesti osallistuvassa roolissa. Koiran läsnäolon tarkoitus on rauhoittaa, motivoida ja auttaa asiakasta suuntaamaan huomio paremmin käsillä olevaan tehtävään. Käsittelen seuraavaksi tarkemmin joitain puheterapiatyössä käyttämiäni koira-avusteisia menetelmiä.

2.3.1 Nimeäminen ja sananlöytäminen

Koiran aktivointilelu: nimeä ja luokittele

Nimeämistä ja sanan löytämistä voidaan harjoitella koira-avusteisessa puheterapiassa muun muassa erilaisten koiran aktivointilelujen avulla. Asiakas saa tehtäväksi kiinnittää erilaisia kuvakortteja aktivointileluun samalla nimeten kuvat. Tämän jälkeen asiakas antaa aktivointilaudan koiralle ja tässä vielä kerrataan sanat kertomalla, minkä kuvan alta koira milloinkin ottaa namin esim. ”Nyt se löysi namin omenan alta”.

Nopan heitto ja Pop It peli: Sanojen keksiminen annettuun yläkäsitteeseen

Pop It -lulun avulla voidaan harjoitella sanojen keksimistä tietyn yläkäsitteen alle. Koira päättää, kuinka montaa sanaa kunkin yläkäsitteen alle täytyy keksiä työntämällä kuonolla kädestä kaksi noppaa, joiden osoittaman silmäluvun yhteismäärän mukainen määrä sanoja yritetään keksiä ja painellaan määrän verran Pop It -lulusta.

2.3.2 Tunteiden nimeäminen ja niistä kertominen

Tunnekortit ja tunnepeli: tunteiden tunnistus ja niistä kertominen

Tunnekorttitehtävässä koiran eteen asetetaan kolme tunnekorttia, joista koira kuonollaan valitsee jonkun. Tämän jälkeen asiakkaan kanssa nimetään kuvassa oleva tunne ja etsitään pelilaudalta kuvan tunnetta vastaava kuva. Olen tässä käyttänyt muun muassa Oppi&ilo Hoksaa tunteet -peliä. Usein koirakin saattaa osallistua pelilaudalla olevien tunteiden etsintään. Ja usein väärin valintojen tekemisestä syntyy keskustelua, miksi koiran valinta oli hassu. Pelin jälkeen käydään tunteet läpi myös soveltaen omaan kokemusmaailmaan.

Asiakkaan saattaa usein olla vaikea lähteä sanoittamaan alkuun omia tunteita johtuen useista eri syistä. Paitsi että kielellinen ilmaisu on monille asiakkaille hyvin vaikeaa, heillä saattaa olla myös erinäisiä tunteiden ja käyttäytymisen säätelyn pulmia. Tällöin asiakkaan on ehkä helpompi sanoittaa, milloin koira hänen mielestään on iloinen, surullinen, ylpeä, kateellinen tai vihainen. Tämän jälkeen terapeutti voi sanoittaa samat asiat itsestään ja vasta tämän jälkeen

asiakkaan tehtävänä on miettiä, missä tilanteissa kulloinenkin tunne hänellä itsellään herää. Toki asiakkaalla on mahdollisuus aiemmassakin vaiheessa omien tunteiden kertomiseen, jos hän vain siihen on itse halukas ja valmis.

Supersankari kehupenkissä: hyvän huomaaminen sekä kielellistäminen toisessa ja itsessä

Monella asiakkaalla minäkuva on negatiivisesti väritynyt johtuen epäonnistumisista kielellisissä vuorovaikutustilanteissa. Kehupenkitehtävässä voi olla helpompi lähteä sanoittamaan, missä asioissa eläin asiakkaan ja terapeutin mielestä on hyvä. Kirjataan asiat ylös, jonka jälkeen tehdään tehtävä myös asiakkaalle itselleen. Tähän voidaan myös, mikäli vanhempi on saatavilla, ottaa hänetkin mukaan ja yhdessä lapsen, terapeutin ja vanhemman kanssa miettiä, missä asioissa asiakas on hyvä. Tämän jälkeen asiakas saa lukea tai kertoa ensin koiralle, missä koira on hyvä ja sitten asiakas vaihtaa paikkaa koiran kanssa ja terapeutti tai asiakkaan vanhempi vastaavasti lukee asiakkaalle, missä tämä on hyvä.

Tehtävässä olen sanallisen kuvailun lisäksi käyttänyt Molli Mielipuuhat -tehtäväkirjassa olevaa supersankaripiirrosta, jossa tehtävänä on miettiä, missä asiassa lapsi on taitava samalla piirtäen ja värittäen lapsesta supersankari superasuineen (Kirkkopelto, 2021). Samanlainen supersankaripiirros on mahdollista tehdä myös koirasta tai jopa jostain lapsen omasta lemmikistä.

2.3.3. Käsitteiden harjoittelu

Käsitteiden harjoittelua erilaisten koiran namien avulla

Tämän tehtävän avulla voidaan harjoitella asiakkaan kanssa erilaisia käsitteitä riippuen tavoitteesta. Käsitteitä enemmän vs. vähemmän voidaan harjoitella kahdella kupilla, joissa on selkeästi eri määrä koiran nameja. Asiakasta pyydetään ottamaan nimi ja ojentamaan se koiralle joko kupista, jossa on vähemmän tai enemmän nameja.

Namitehtävän avulla voidaan harjoitella myös esimerkiksi käsitteitä suurempi vs. pienempi kahdella namilla, joista toinen selkeästi on toista isompi. Tässäkin tehtävässä puheterapeutti

pyytää asiakasta ottamaan toisen nameista ja antamaan koiralle. Kahden namin avulla voidaan harjoitella niin ikään käsitteitä pidempi vs. lyhyempi edellä mainitun periaatteen mukaisesti.

Etsi oikea käsitekortti

Erilaisia käsitteitä voidaan harjoitella erityyppisillä korteilla, joita käytetään puheterapiassa ilman koiraakin. Korttitehtävässä sovitaan, minkä käsitekortin alle nimi asetetaan. Tämän jälkeen asiakas pyytää koira etsimään namin tietyin kortin alta esim. ”Etsi nimi kortin alta, jossa joka toinen ympyrä on punainen ja joka toinen sininen”. Käsitteiden harjoittelun lisäksi peleissä tulee mukavasti harjoiteltua vuorottelua ja muiden huomioimista.

Sijaintikäsitteiden harjoittelua piiloleikkien avulla

Piiloleikki tehtävää voidaan varioida monin eri tavoin. Esittelen nyt lyhyesti kaksi tapaa. Toisessa piiloleikkitehtävässä asiakas itse saa piiloutua johonkin ja koira saa tämän jälkeen etsiä asiakkaan. Tehtävän yhteydessä pohditaan sijaintikäsitteitä esim. pöydän alla, kaapin sisällä, sohvan takana.

Toisessa tehtävässä asiakas piilottaa koiralta namin taikka mieluisan lelun ja koira saa etsiä sen esim. putken sisältä, maton alta, tuolin päältä. Leikinomaisten piiloleikkien avulla tulee samalla harjoiteltua ja toistettua erilaisia sijaintiin liittyviä peruskäsitteitä. Tehtävän jälkeen voidaan käsitteet vielä kerrata muistelemalla ja sanoittamalla, missä kaikkialla asiakas tai nimi oli ollut piilossa.

2.3.4. Kertova puhe

Sanaselityskortit ja piirtäminen: asioiden kuvailua

Koira voi olla mukana erilaisissa sanaselitys-, kuvailu- ja piirrostehtävissä. Koira voi esimerkiksi valita korteista kuonollaan, mistä kuvasta asiakkaan tai terapeutin täytyy lähteä selittämään. Piirrostehtävissä kuvailua voidaan koiran avulla harjoitella miettimällä, miltä koira näyttää, tuntuu ja millainen se ylipäättään on. Kuvailevan puheen aikana asiakas saa samalla piirtää koiran tai koiraan liittyviä asioita ja tunteita.

Eläinmuistipeli

Eläinmuistipelien tai kuvalottojen hyötynä voidaan pitää sitä, että niiden avulla eläinavusteista kuntoutusta voidaan toteuttaa lasten kanssa, joille koiran fyysinen läsnäolo ei ole mahdollista allergian tai johtuen koulun kielteisestä suhtautumisesta eläinten kouluun tuomiseen. Olen teettänyt omasta koirastani Nellistä erilaisia pelejä. Näiden avulla asiakkaan kanssa harjoitellaan kertomaan, mitä kuvassa tapahtuu, miltä koirasta tuntuu tai mitä se ajattelee.

3. HYÖDYT

3.1. Omat kokemukset eläinavusteisuudesta puheterapiassa

Omat kokemukseni koira-avusteisuuden käyttämisestä ovat olleet pelkästään positiivisia. Olen pyrkinyt pohtimaan tarkasti ennen koiran käyttöä, soveltuuko sen käyttäminen jonkun nimenomaisen asiakkaan tapauksessa. Ennen koiran mukaan ottoa tietyn asiakkaan puheterapiaan on koiran käytöstä keskusteltu alkuun sekä asiakkaan ja lapsiasiakkaan kyseessä ollessa luonnollisesti hänen vanhempiensa kanssa.

Olen huomannut, että joidenkin asiakkaiden on merkittävästi helpompi orientoitua terapiaan, kun koira on osana sitä. Eräs asiakkaistani kieltäytyi tyystin puheterapiasta, mikäli koira ei ole läsnä. Sama asiakas kieltäytyi useina päivinä myös koulutyöskentelystä. Asiakkaan opettaja harmitteli kuullessaan, miten hienosti asiakas kykeni puheterapiassa tehtäviin, ettei omassa luokassa ole mahdollista käyttää allergiakysymysten vuoksi koira.

Olen havainnut koiran läsnäolon vähentävän stressiä myös asiakkailta, joiden on vaikea uskaltaa lähteä harjoituksiin epäonnistumisen pelosta. Eräs asiakkaani saattoi jopa ruveta itkemään jonkin tehtävän ääressä, mutta kun koira tuli terapiaan hän lähti rohkeammin harjoituksiin, oli koko terapiakerran hyväntuulinen eikä hätäntynyt epäonnistumisista.

Koiran käyttäminen omassa työssäni on painottunut sekä vastaanotolla että kotikäynteinä tapahtuvaan puheterapiaan. Valitettavasti omalla paikkakunnalla koulut ja päiväkodit suhtautuvat hyvin kriittisesti koiran viemiseen kouluihin tai päiväkoteihin usein vedoten allergiakysymyksiin tai siihen, että joku voi pahoittaa siitä mielensä. Kainuussa siis tarvitaan vielä paljon työtä,

että koulut ja päiväkodit heräisivät paremmin tiedostamaan eläinavusteisen kuntoutuksen hyödyt.

Vastaanotolla tapahtuvan puheterapian hyvä puoli on, että koiran kanssa on helppo valmistautua puheterapiaan hyvissä ajoin ja laittaa tehtävät rauhassa valmiiksi. Kotona tapahtuvan puheterapian tekee haastavaksi, että koira joutuu suoraan terapiatilanteeseen. Kotona toteuttavien terapioiden osalta siirtymät on pyritty toteuttamaan koiran kannalta mahdollisimman stressittömästi ja rauhallisesti. Asiakkaalle kotona tutussa ympäristössä toteuttavan puheterapian merkittävä hyöty on harjoiteltujen taitojen parempi siirtyminen arkeen.

3.2. Asiakkailta ja heidän lähiympäristöltään saatu palaute

Saamani palaute asiakkailta ja heidän vanhemmiltaan on hyvin yhteneväinen aiemmissa tutkimuksissa puheterapeuttien saamien tulosten kanssa, joissa lapsiasiakkaan motivaatio koiran mukaan tulon myötä koheni ja sen havaitsivat myös asiakkaan vanhemmat (Ervast & Raukola-Lindblom, 2019). Myös omien havaintojeni ja kerätyn palautteen perusteella koira-avusteisuus on ollut iso asiakkaiden motivaatiota lisäävä tekijä.

Asiakkaat ja heidän vanhempansa ovat pitäneet koiran läsnäoloa usein enemmän tai vähemmän merkityksellisenä puheterapiassa. Erään asiakasperheen kohdalla selvitin koira-avusteisuuden hyötyä asteikkokysymysten avulla puheterapiajakson aikana. Asiakkaan piti asteikolla 0-10 arvioida, kuinka paljon motivoituneempi/mukavammaksi hän koki olevansa puheterapiaan koiran avulla kuin ilman. Asiakas vastasi tähän: "Seitsemän...minä huijasin. Kymmenen!" Samoin asteikolla 0-10 asiakkaan vanhemmat arvioivat, kuinka paljon motivoituneempi lapsi heidän mielestään oli ollut puheterapiaan koiran avulla kuin ilman. Äiti kommentoi: "Kymmenen. Tykkää koirasta". Isä taas pohdiskeli: "Eihän se (lapsi) alkuun suostunut ollenkaan, kun ei ollut koira. Kyllä siihen voi laittaa ihan täydet. On hyötynyt tosi paljon."

4. ELÄIMEN HYVINVOINNIN HUOMIOIMINEN PUHETERAPIATYÖSSÄ

Olen puhunut tässä opinnäytetyössäni eläinavusteisuuden käyttämisestä puheterapiatyössä. Syytä on kuitenkin muistaa, että eläin on se, joka päättää käytetäänkö sitä ja miten sitä käytetään. Omassa työssäni koira on aina vapaana ja sillä on mahdollisuus halutessaan poistua

tilanteesta. Koiraa ei pakoteta mihinkään vaan se saa osallistua tehtäviin omaehtoisesti. Terapiatilanteessa koiran perustarpeista on huolehdittu tarjoamalla sillä mahdollisuus juoda vettä, mennä omaan turvalliseen petiinsä levähtämään ja rauhoittumaan pureskelemalla mukana olutta luuta.

Mielestäni on tärkeää, että koiralla on mahdollisuus ennakoida työhön lähtöä. Tähän olen pyrkinyt siirtämällä koiran pedin ulko-oven viereen ennen lähtöä. Koira myös aavistaa tulevaa, kun se näkee minun pakkaavan laukkuun terapiatyössä tarvittavia välineitä. Samalla minun on mahdollista seurata koiran käyttäytymisen perusteella sen halukkuutta mukaan tuloon. Koira saisi jäädä kotiin, jos se niin haluaisi, vaikka se tarkoittaisikin pettymystä asiakkaalle. Latvala-Sillman (2018) nostaa tärkeäksi koiran oikeudeksi mahdollisuuden jäädä työn sijaan kotiin levähtämään. Olen samalla kannalla hänen kanssaan myös siitä, ettei työtahti saa olla koiralle liian rasittava. Latvala-Sillman pitää riittävänä työtahtina koiralle 1-3 kertaa viikossa. Oma koirani on mukanaani työssä yhtenä tai kahtena päivänä viikossa eikä tällöinkään täyttä työpäivää.

Kahilaniemi (2016) käsittelee teoksessaan tarkemmin eläimen hyvinvointiin ja eläinavusteiseen kuntoutukseen liittyviä eettisiä periaatteita. Hän käsittelee niin eläinavusteiseen työhön koulutettavan koiran positiivista koulutusta kuin työhön soveltuvaa käytöstä. Työssä on tärkeää ottaa huomioon sekä asiakkaan että koiran turvallisuus. Terapeutilla on myös velvollisuus kieltäytyä eläinavusteisesta interventtiosta tai poistaa koira tilanteesta, mikäli asiakkaan taholta koiraan kohdistuu kaltoinkohtelua tai sen riski. Omassa työssäni olen joidenkin asiakkaiden kohdalla joutunut punnitsemaan eläinavusteisuuden käyttöä. Olen joutunut myös tekemään päätöksen jättää käyttämättä koira puheterapiassa asiakkaan kohdalla, jonka käyttäytyminen oli hyvin arvaamatonta ja ajoittain toisia kohtaan väkivaltaista. Hän olisi saattanut hyötyä eläinavusteisesta kuntoutuksesta, mutta jo ajatus koiran altistamisesta mahdolliselle arvaamattomalle käytökselle puistatti, joten altistin vain itseni sille.

Terapiakäynneillä ei eteeni ole vielä tullut tilannetta, että olisin joutunut puuttumaan asiakkaan koiraan kohdistamaan kaltoinkohteluun johtuen jo paljolti siitä, että etukäteen punnitsen hyvin tarkkaan, kenen kanssa eläinavusteisuutta lähdän toteuttamaan. Mutta skenaario, jossa näin tapahtuisi, merkitsisi sen puheterapian keskeytymistä siltä kerralta kuten, jos itseäni suuntautuisi väkivaltaista käytöstä. Lievemmissä ajattelemattomuuttaan koiralle epä mukavuutta tuottava asiakkaan käytös tietenkin pyritään sanallisen ohjauksen avulla lopettamaan. Jos sanallinen

ohjaus ei auta, puheterapia siltä kertaa keskeytetään, mikäli koira muutoin ei ole mahdollista poistaa tilanteesta.

Vaikka koira on mukana työssä, on se ensisijaisesti rakas perheenjäsen. Tämä merkitsee sitä, että työn ulkopuolelle sillä on mahdollisuus lajityypilliseen käyttäytymiseen, riittäviin virikkeisiin ja lepoon. Työn ulkopuolella on tärkeää huolehtia koiran terveydestä ja huolehtia, että rokotukset ovat kunnossa. Sairasta koira ei tule koskaan ottaa mukaan työhön. Sen sijaan on huolehdittava, että se saa asianmukaista hoitoa. Latvala-Sillman (2018) listaa teoksessaan useita eläinavusteiseen työhön käytettävän koiran terveyteen liittyviä seikkoja, joista on huolehdittava lähtien loishäädöstä rokotuksiin, terveelliseen ruokavalioon, kynsien leikkaamiseen ja säännöllisiin eläinlääkärikäynteihin.

5. POHDINTA

Sekä omassa käytännön työssäni että aiemmissa eläinavusteisuutta koskevissa tutkimuksissa kokemukset eläinavusteisesta puheterapiasta ovat olleet hyviä. Suomenkielisiä tutkimuksia eläinavusteisuudesta on vähän ja niiden otoskoot ovat olleet tutkimusaineiston osalta usein varsin pieniä. Jatkossa tarvitaan varmasti lisää eläinavusteista puheterapiaa koskevia tutkimuksia etenkin isommilla tutkimusaineistolla ja verrokkitutkimuksina.

Sekä tämän koulutuksen myötä että kokemukset koiran läsnäolosta työssäni ovat saaneet minut pohtimaan syvällisemmin eettisiä näkökulmia eläinavusteisessa kuntoutustyössä. Kirjallisuudessa painottuu vahvasti eläimen hyvinvoinnin näkökulma. Se onkin eläinavusteisen kuntoutuksen peruspilari. Hyvinvointi edellyttää kuitenkin eläimen käyttäytymisen tarkkaa huomiointia, mutta pelkästään se ei riitä. Täytyy myös olla kyky tulkita eläimen antamia signaaleja oikein. Painotan sanaa oikein, koska jos meillä ei ole tietämystä eläimen lajityypillistä käyttäytymistä voimme tehdä vääriä tulkintoja ja toimia näiden tulkintojen perusteella virheellisesti.

Miten sitten voimme tulkita eläimen käyttäytymistä oikein? Itse nostaisin esiin kaksi tärkeää asiaa. Ensimmäinen on eläimen lajityypilliseen käyttäytymiseen perehtyminen. Koira-avusteisessa työskentelyssä itselle tärkeitä teoksia tässä ovat olleet Rugaasin (2021) Rauhoittavat signaalit ja Söderströmin (2018) Mitä koiralla mielessä. Näiden kirjojen lukemisen kautta saadut tiedot ovat auttaneet minua tulkitsemaan koirien käyttäytymistä paremmin etenkin, kun oma

koirani on minulle ensimmäinen. Toinen ensiarvoisen tärkeä askel koiran oikeaan tulkintaan on mielestäni koiran ja omistajan välinen suhde. Mitä vahvemman suhteen omistaja kykenee luomaan koiraansa, sitä helpompaa omistajan on tulkita koiraa ja vastaavasti koiran tulkita omistajaansa oikein. Vahvan luottamussuhteen syntyyn tarvitaan paljon yhteistä aikaa, koiran aloitettiin vastaamista ja positiivista koulutusta.

Eläinavusteisuuden käyttäminen kuntoutuksessa vaatii terapeutilta enemmän kuin perinteinen puheterapia. Perinteisessä puheterapiassa terapeutti suuntaa huomion täysin asiakkaaseen. Koiran puheterapiaan tulon myötä olen havainnut, että joudun ponnistelemaan enemmän, jotta asiakkaan lisäksi kykenen huomioimaan myös koiran. Jos koira onkin eläinavusteisen kuntoutuksen päivien jälkeen tavanomaista enemmän fyysisen levon tarpeessa, niin olen minäkin. Tästä huolimatta eläinavusteisuus on tarkoituksenmukaisesti käytettynä hyvin palkitsevaa niin asiakkaalle, eläimelle kuin terapeutille.

En kykene tässä opinnäytetyössäni nostamaan mitenkään esiin kaikkia eläinavusteissa työssä huomioon otettavia asioita. Toivon kuitenkin, että tästä lyhyestä katsauksesta eläinavusteiseen puheterapiaan linkitettyä omaa kokemuksiini olisi hyötyä muille eläinavusteista kuntoutusta käyttäville tai sitä suunnitteleville. Menetelmäesimerkkini ovat suunniteltu puheterapiatyön näkökulmasta, mutta ovat varmasti muokattavissa moneen muuhunkin kuntoutustyöhön sopiviksi. Lopuksi totean, että eläinavusteisuus on rikastuttanut omaa työtäni paljon ja olen onnellinen, kun minulle on suotu niin ihana ja kullanarvoinen työpari kuin Nelli.

LÄHTEET

- Adams, D. (1997). Animal-Assisted Enhancement of Speech Therapy: A Case Study. *A multi-disciplinary journal of the interactions between people and other animals*. 10 (1), 53-56.
- Anderson, H., Hayes, S. & Smith, J. (2019). Animal-Assisted Therapy in Pediatric Speech-Language Therapy with a Preschool Child with Severe Language Delay: A Single Subject Design. *The Internet Journal of Allied Health Sciences and Practices*. 17 (3), 1540-1580.
- Ervast, L. & Raukola-Lindblom, M. (2019). Eläinavusteisuus osana puheterapiaa – tutkittua tietoa ja kokemuksia. *Puheterapeutti*, 1, 18-24.
- Hautamäki, L., Ramadan, F. & Vilhunen, T. (2021). Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio? Käsikirja eläinavusteisten menetelmien laadukkaaseen toteuttamiseen eri toimintaympäristöissä. Helsinki: Kela. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/331626/Kuntoutustakehittamassa29_saavutettava.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ikäheimo, K. (2015). Koira-avusteinen lasten ja nuorten yksilöpsykoterapia. Teoksessa K. Ikäheimo (toim.), *Karvaterapiaa: Eläinavusteinen työskentely Suomessa* (s. 135–149). Alfa Partners Academy – Solution Models House.
- Kahilaniemi, E. (2016). *Eläinavusteinen interventio asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin*. Tampere: Viestipaino.
- Kela, S. (2021). ”Istu! Anna tassu!” – Eläinavusteista toimintaterapiaa koiran kanssa. Opin- näytetyö. Eläinavusteinen valmentaja koulutuksen tutkielma.
- Kirkkopelto, K. (2021). *Mollin mielipuuhat*. Helsinki: Lasten keskus.
- Latvala-Sillman, P. (2018). *Työparina koira*. Sanasilta Oy.
- Lundqvist, M., Carlsson, P., Sjö Dahl, R., Theodorsson, E. & Levin, L-Å. (2017). Patient benefit of dog-assisted interventions in health care: a systematic review. *BMC Complement Altern Med* 17(1), 358

Macauley, B. (2006). Animal-assisted therapy for persons with aphasia: A pilot study. *The Journal of Rehabilitation Research and Development* 43 (3), 357-366.

Machová, K. (2018). Canine-Assisted Speech-Therapy for Children with Communication Impairments: A Randomized Controlled Trial. *A multidisciplinary journal of the interactions between people and other animals*. 31 (5), 587-598.

Oppi&Ilo (2021). *Hoksaa tunteet! Vauhdikas tutkimispeli*. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Ratner, H. & Yusuf, D. (2021). Lasten ja nuorten ratkaisukeskeinen ohjaus ja neuvonta. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti Oy.

Rugaas, T. (2021). *Rauhoittavat signaalit*. Turenki: Sanasilta Oy.

Suomen Puheterapeuttiliitto ry. *Puheterapiapalvelut*. Suomen Puheterapeuttiliitto ry:n verkkosivuilla <https://puheterapeuttiliitto.fi/puheterapia/puheterapiapalvelut/>

Söderström, B. (2018). *Mitä koiralla mielessä*. Docendo.